

Ett starkt arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i Region Skåne.

En plattform för Region Skånes arbete inom hälso – och sjukvårdsområdet utifrån nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Version 220223

Beslutad av hälso – och sjukvårdsnämnden.....

Inledning

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är en del av den allmänna hälsan och välbefinnandet under människans hela liv, såväl fysiskt, psykiskt som socialt. Samspelet mellan samhälleliga, biologiska och individuella faktorer ger förutsättningarna för den sexuella och reproduktiva hälsan. För att uppnå en god och jämlik hälsa krävs att människor ges likvärdiga villkor och förutsättningar.

Folkhälsomyndigheten¹ har översatt Guttmachers-Lancet-kommissionens beskrivning av SRHR på följande sätt:

...ett tillstånd av fysiskt, känslomässigt, psykiskt och socialt välbefinnande i förhållande till alla aspekter av sexualitet och reproduktion, och inte bara avsaknad av sjukdom, dysfunktion eller skada. Därför bör ett positivt förhållningssätt till sexualitet och reproduktion bekräfta den roll som njutbara sexuella relationer, tillit och kommunikation spelar för självkänslan och det allmänna välbefinnandet. Alla människor har rätt att fatta beslut om sina egna kroppar och ha tillgång till hälso- och sjukvård och andra hälsofrämjande insatser som stödjer den rätten. För att uppnå sexuell och reproduktiv hälsa krävs erkännande av sexuella och reproduktiva rättigheter, som baseras på mänskliga rättigheter för alla...”

I oktober 2020 presenterade Folkhälsomyndigheten en nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Myndigheten har även fått i uppdrag att ta fram en nationell handlingsplan utifrån den nationella strategin. Handlingsplanen ska vara klar 30 juni 2023. Den nationella strategin är inte beslutad på nationell politisk nivå utan på myndighetsnivå.

Region Skånes arbete med området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter behöver vidareutvecklas för att motsvara behovet i befolkningen. Region Skåne utgår från Folkhälsomyndighetens strategi och fokus i arbetet riktas i denna plattform mot de insatser som behövs för att nå den utveckling som är nödvändig inom området. Detta dokument är beslutat av hälso – och sjukvårdsnämnden och syftet är att tydliggöra ansvar och roller i arbetet med SRHR. Den omfattar det arbete som ligger inom hälso – och sjukvårdens kompetensområde och Region Skånes arbete för lika rättigheter och lika möjligheter. Region Skånes uppdrag inom området sexuell hälsa avseende befolkningsinriktade insatser ingår inte men kan komma att kompletteras i ett senare skede.

DEN NATIONELLA STRATEGIN

Den nationella strategin² är framtagen av Folkhälsomyndigheten vars uppdrag är att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja hälsa, förebygga ohälsa och skydda mot olika

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/s/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter-for-alla-/?pub=56256>

² [Nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter \(SRHR\)](#)

former av hälsohot. Det innebär att den nationella strategin spänner över mer än hälso – och sjukvård.

Det övergripande målet i den nationella strategin är en god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa i hela befolkningen. Det övergripande målet är nedbrutet i fyra delmål som tar avstamp i den internationella definitionen av SRHR.

- Sexualitet och sexuell hälsa
- Reproduktion och reproduktiv hälsa
- Egenmakt, integritet och identitet med koppling till hälsa
- Jämlika och jämställda relationer med koppling till hälsa

Som stöd i det fortsatta arbetet finns från nationell nivå sju åtgärdsområden som gemensamt ska bidra till att uppfylla samtliga delmål.

1. Skapa strukturella förutsättningar för SRHR
2. Synliggör SRHR som del av folkhälsan
3. Säkerställ kompetens hos berörda yrkesgrupper
4. Säkra rätten till kunskap och information
5. Främja sexuell och reproduktiv hälsa genom hela livet
6. Förebygg sexuell och reproduktiv ohälsa genom hela livet
7. Skapa jämlik och tillgänglig vård, stöd och behandling

Arbetet med SRHR utgår från Region Skåne övergripande mål

Figur 1: Region Skånes övergripande mål

Arbetet med SRHR ansluter till Region Skånes övergripande styrdokument.

Inriktning och grundläggande utgångspunkter

Region Skånes arbete med SRHR omfattar alla invånare i Skåne med dess olika behov, i alla åldrar, hela livet.

Arbetet utgår från den nationella strategin i de delar som rör Region Skånes ansvar avseende hälso – och sjukvård samt lika rättigheter och lika möjligheter.

SRHR är en del av den allmänna hälsan och ett kompetensområde som berör alla verksamheter inom hälso – och sjukvården, om än i olika utsträckning.

Arbete avseende SRHR inom hälso – och sjukvården sker inom ramen för av Region Skåne finansierade hälso – och sjukvårdsverksamheter. Utifrån sina respektive uppdrag har dessa ett ansvar att tydliggöra området SRHR och inkludera det i ordinarie verksamhet. Förändrade behov hanteras inom ordinarie verksamhetsplan – och budgetprocess.

Region Skånes arbete med SRHR inom hälso – och sjukvårdsområdet omsätts konkret genom uppdragen till verksamheter i egen regi, i villkor och avtal för vårdval och upphandlingar, överenskommelser med idéburen sektor och särskilda uppdrag som beslutas av nämnder/styrelser etc.

EXEMPEL PÅ BEFINTLIGT STÖD TILL VERKSAMHETERNA I ARBETET MED SRHR

- Arbete för skydd av barn
- Arbete för lika rättigheter och lika möjligheter i relation till diskrimineringsgrunderna
- Arbete inom ramen för överenskommelser mellan staten och SKR
- Arbete mot våld i nära relationer
- Förfrågningsunderlag vårdcentral, barnmorskemottagningar, barnhälsavårdcentral, hudmottagningar
- Interna och externa samarbetspartners
- Kunskapsstyrningsorganisationen
- Regional stödstruktur för kvinnohälsa, barnhälsa och utbildning
- Smittskyddsarbete
- Vårdprogram och riktlinjer

Ett starkt arbete med SRHR i Region Skåne

SKAPA STRUKTURELLA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR SRHR (INSATSOMRÅDE 1)

Övergripande struktur

På regional hälso – och sjukvårdsnivå finns en struktur för det övergripande strategiska arbetet. Ambitionsnivå och uppdrag är tydligt. SRHR är en del i strukturen för kunskapsstyrning.

Samverkan

Former finns för samverkan utifrån hälso – och sjukvårdens uppdrag med relevanta aktörer inom Region Skåne och externa så som nationella myndigheter, kommuner, idéburen sektor och lärosäten.

SYNLIGGÖR SRHR SOM DEL AV FOLKHÄLSAN (INSATSOMRÅDE 2)

Sexuella och reproduktiva rättigheter

Rättighetsperspektivet i SRHR är en del av Region Skånes arbete för lika rättigheter och lika möjligheter i relation till diskrimineringsgrunderna, med stöd i bland annat Likarättsdagarna och den kompetensutveckling som ges i likarättsarbetet.

SÄKERSTÄLL KOMPETENS HOS BERÖRDA YRKESGRUPPER (INSATSOMRÅDE 3)

Kompetens

Varje verksamhet har ett ansvar för att medarbetarna har rätt kompetens i förhållande till de arbetsuppgifter de har.

För att skapa en regiongemensam grund ska förutsättningar finnas för regiongemensam grundläggande utbildning avseende SRHR.

Öppenhet och likvärdigt bemötande

Utöver redan pågående arbete ingår SRHR - området som en naturlig del i utvecklingen av det personcentrerade arbetet som sker inom ramen för Framtidens hälsosystem och viljeinriktningen ”Personcentrerade arbetssätt”. I denna utveckling ingår också likarättsarbetet.

SÄKRA RÄTTEN TILL KUNSKAP OCH INFORMATION (INSATSOMRÅDE 4)

Målgruppsanpassad information

Samtliga målgrupper ska kunna hitta information på 1177.se.

Verksamheterna ska vid behov erbjuda målgruppsanpassad information avseende SRHR som stöd i den vård och behandling som ges.

GENOM HELA LIVET – FRÄMJA SEXUELL OCH REPRODUKTIV HÄLSA OCH FÖREBYGG OHÄLSA (INSATSOMRÅDE 5 OCH 6)

Hälsofrämjande och förebyggande

Utöver redan pågående arbete ingår SRHR - området som en naturlig del i utvecklingen av det hälsofrämjande – och sjukdomsförebyggande arbetet inom hälso – och sjukvården och det utvecklingsarbete som sker inom ramen för Framtidens hälsosystem och viljeinriktningen ”Hälsofrämjande och förebyggande insatser”.

Tillgång till tillgängliga hälsofrämjande och förebyggande insatser ska finnas på både fysiska och digitala arenor. Befintliga arenor utvecklas och nya skapas utifrån olika målgruppers behov.

Alla verksamheter har tillräcklig kunskap om vad som främjar sexuell och reproduktiv hälsa och förebygger ohälsa för att identifiera individer som har behov av förebyggande insatser.

Individer ska ha möjlighet att välja ett effektivt och passande preventivmedel och få möjlighet att prata om menstruell hälsa, fertilitet, graviditet samt olika möjligheter att bli förälder.

Samtal i trygga miljöer

Verksamheter som riktar sig till barn och unga ska ge dessa möjlighet att i relevanta sammanhang samtala om kropp, identitet, integritet och relationer.

Utveckla arbetet med smittskydd och hälsoskydd

Det ska finnas god kunskap i verksamheterna om bland annat testning och behandling av sexuellt överförbara infektioner samt smittspårning.

Vaccinering som motverkar sjukdom inom området SRHR ska främjas och utvecklas allteftersom ny kunskap om nytta för olika målgrupper tillkommer.

SKAPA JÄMLIK OCH TILLGÄNGLIG VÅRD, STÖD OCH BEHANDLING (INSATSOMRÅDE 7)

God vård

Region Skånes ska erbjuda god hälso- och sjukvård vilken innebär att den ska vara tillgänglig, jämlik, kunskapsbaserad, personcentrerad, säker, hälsofrämjande och effektiv. Inom dessa områden finns mål, regler och lagkrav som samtliga verksamheter ska uppfylla och som följs upp i verksamheterna och regionalt. Detta gäller även SRHR - området.

De lokala programområdena och övriga strukturer som tar fram regionala riktlinjer och vårdprogram ska där det är relevant inkludera sexuell och reproduktiv hälsa.

Tillgång till stöd, vård och behandling vid sexuellt överförbara sjukdomar

Det ska vara lätt att testa sig för alla. Utöver relevanta mottagningar inom specialistvården ska mottagningar på primärvårdsnivå som vårdcentraler, ungdomsmottagningar och barnmorskemottagningar testa, behandla och säkerställa att smittspårning sker. Provtagning för klamydia/ gonorré via egen provhantering på 1177.se skall utvecklas så att den är jämlik för alla oavsett sexuell praktik

Stödjande och åtgärdande arbete vid våld i nära relationer

Verksamheternas uppdrag är att kunna identifiera och vid medicinska behov behandla utsatta individer vid fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Vid oro för barn ska orosanmälan till

socialtjänst alltid ske (SoL 14 §1). Vuxna ska uppmuntras att anmäla våldet och söka stöd och hjälp via lämpliga insatser inom socialtjänsten. Samverkan med kommun ska vara välfungerande. Som stöd finns bland annat det regionala vårdprogrammet våld i nära relationer vilket i detalj beskriver hur vård ska erbjudas till våldsutsatta barn och vuxna. Till programmet finns också stödmaterial. Även barnskyddsteamet är ett stöd i arbetet.

Uppföljning

Inom ramen för hälso – och sjukvårdsnämndens tematiska uppföljning ska en samlad redovisning lämnas en gång per mandatperiod till hälso – och sjukvårdsnämnden med en samlad bedömning av utvecklingen av området. I uppföljningen kan de uppföljningsindikatorer som används av Folkhälsomyndigheten³ och som är möjliga att redovisa på regional nivå ingå. Befintliga och relevanta regionala indikatorer ska användas.

Nämnder och styrelser redovisar sitt arbete inom ramen för ordinarie uppföljning.

Uppföljning inom området sker inom ordinarie rutiner för uppföljning även i verksamheterna och regionalt på tjänstemannanivå utifrån t ex särskilda uppdrag/beslut eller nationella överenskommelser.

³ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/5d3958cf047a41b08c20aecd28eed063/bilaga-1.-uppfoljning-av-srhr.pdf>